

Flexibelt lärande inom folkbildningen

2013

Folkbildningsrådet

Sammanfattning

Enligt regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet 2013 ska Folkbildningsrådet ”inom ramen för Folkbildningsnätet, tillsammans med andra lämpliga åtgärder, göra särskilda insatser för flexibelt lärande och flexibla former för nätpedagogik vid folkhögskolor och studieförbund”.

Digitaliseringens inverkan på samhället och medborgarna påverkar förutsättningarna för folkbildningsarbetet nu och i framtiden. Den digitala tekniken erbjuder nya pedagogiska och metodiska möjligheter och öppnar för fler att delta i folkbildningsverksamheten. Digital delaktighet blir alltmer en förutsättning för att kunna utöva medborgarskapet och därmed en central demokratisk angelägenhet. Flexibelt lärande och digital delaktighet är naturliga delar av folkbildningsuppdraget i folkhögskolor och studieförbund.

Folkbildningsrådets styrelse har för 2013 avsatt 8 500 tkr i syfte att främja utvecklingen av flexibelt lärande i folkbildningen utifrån regeringens riktlinjer. I denna rapport redovisas de insatser som genomförts under 2013 med stöd av utvecklingsmedlen. Insatser för ökad tillgänglighet, särskilt för personer med funktionsnedsättning, och för att fler ska kunna delta i flexibla studier har varit prioriterade under året.

Ungefär hälften av utvecklingsmedlen, 4 150 tkr, har använts för projektverksamhet vid folkhögskolor och studieförbund, där metoder för ökad tillgänglighet varit ett av fokusområdena. Den andra hälften av utvecklingsmedlen har använts till fortbildning för verksamma i studieförbund och folkhögskolor samt till att öka kunskaper och erfarenhetsutbyte inom folkbildningen kring nätpedagogik och flexibelt lärande. En ny fortbildningskurs som särskilt vänder sig till rektorer vid folkhögskolor har startats och två kurser i nätpedagogik för folkbildare har genomförts. Folkbildningsnätet har med stöd av utvecklingsmedlen genomfört ett projekt som syftar till att öka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att ta del av Folkbildningsnätets tjänster. Nättidningen re: flex har utgjort en inspirationskälla för verksamma i folkhögskolor och studieförbund med artiklar som samlar nätpedagogiska erfarenheter och tips från folkbildningen och omvärlden. Vidare har olika mötesplatser för flexibelt lärande i form av konferenser, seminarier och nätverk för folkbildare anordnats.

2013 har en utvärdering av folkbildningens arbete med flexibelt lärande och digital delaktighet genomförts. I utvärderingsrapporten redovisas att användningen av flexibelt lärande ökat inom folkbildningen, men att utvecklingen är ojämn. Folkhögskolorna använder generellt sett it i större utsträckning i den pedagogiska verksamheten än studieförbunden. Men skillnaderna är också stora mellan olika folkhögskolor respektive mellan olika studieförbundsenheter. Vidare påtalas att de lokala projekten i folkbildningen generellt sett i liten grad påverkat verksamheten långsiktigt.

I *Folkbildningens Vägval & Vilja* tar studieförbund och folkhögskolor ställning för att möta digitaliseringens utmaningar. Där slår man fast att folkbildningen vill gå i spetsen för att utveckla nya lärformer och en modern pedagogik som tar den nya tekniken tillvara. Digital delaktighet anges som en prioriterad folkbildningsuppgift.

Utvärderaren föreslår ett rådslag mellan Folkbildningsrådet och företrädare för verksamheten inför framtiden. Folkbildningsrådets styrelse har i enlighet med förslaget beslutat att rådslag ska genomföras i studieförbund och folkhögskolor under 2014 i syfte att identifiera hinder för it-utveckling i folkbildningen, stimulera strategisk planering för digital utveckling i organisationerna samt att ge Folkbildningsrådet underlag inför kommande beslut om stödinsatser.

Innehåll

Genomförd verksamhet _____	4
Stöd till projektverksamhet i studieförbund och folkhögskolor	4
Fortbildning och kunskapsuppbyggnad.....	4
Utveckling av Folkbildningsnätet.....	5
Analys _____	7
Flexibelt lärande och digital delaktighet i folkbildningen.....	7
Utvärderingsresultat 2013.....	8
Slutsatser	9
Bilaga _____	10

Genomförd verksamhet

Folkbildningsrådet har avsatt 8 500 tkr ur folkbildningsanslaget för att stimulera utveckling av flexibelt lärande i studieförbund och folkhögskolor utifrån regeringens riktlinjer. Ökad tillgänglighet till flexibelt lärande, ökad användning av nätpedagogik samt stärkt kvalitet i verksamheten har prioriterats. Projektmedlen avser utvecklingsarbete som inte finansieras inom det ordinarie statsbidraget.

Av de avsatta medlen har ungefär hälften, 4 150 tkr, använts för projektverksamhet i folkhögskolor och studieförbund. Den andra hälften har använts till fortbildning och kunskapsuppbyggnad kring nätpedagogik och flexibelt lärande samt stöd till utveckling av Folkbildningsnätet.

Stöd till projektverksamhet i studieförbund och folkhögskolor

Totalt har 25 projekt i studieförbund och folkhögskolor fått projektstöd (bilaga). Projekten har haft två fokusområden:

- metodutveckling för tillgänglighet till flexibelt lärande
- produktion av digitala studiematerial

Projektledarna har delat erfarenheter och fått stöd i ett nätverk, där två mentorer ingått. Två projektledarträffar och fem regionala träffar har arrangerats i syfte att stärka nätverket.

Projektens erfarenheter av metoder och digitala studiematerial har delats via Folkbildningsnätet, re:flexbloggen och under konferensen

FlexLär2013, som Folkbildningsrådet arrangerade.

För att öka möjligheterna att samarbeta och dela erfarenheter inom folkbildningen har ett gemensamt verktyg tagits fram enligt den s k wiki-modellen.

Fortbildning och kunskapsuppbyggnad

Stöd till fortbildning av folkbildare

Folkbildningsrådet har genomfört två kurser med rubriken Nätpedagogik för folkbildare (8 veckor). Kurserna vänder sig till verksamma i studieförbund och folkhögskolor. Sammanlagt har ett 30-tal deltagare gått kurserna.

Förutom dessa kurser har ett flertal kortare inspirationstillfällen genomförts i folkhögskolor och studieförbund med medverkan av erfarna nätpedagoger i folkbildningen.

Planering och genomförande av en Rektorsfortbildning 2.0 inom folkhögskolan har genomförts med 20 rektorer som deltagare. Den startades under hösten och pågår till mars 2014. Ett anpassat studiematerial har utarbetats med inriktning mot ledningsfunktionen.

Satsningen på fortbildning som riktar sig till ledningsnivån sker i enlighet med resultaten i den utvärderingen som genomfördes 2012 kring flexibelt lärande i folkbildning.

Studieförbunden har genomfört ett mindre antal kurser och inspirationstillfällen utifrån det gemensamma studiematerial som togs fram 2012.

Kunskapsuppbyggnad genom nättidningen re:flex, mötesplatser och nätverk

Folkbildningsrådet har utöver fortbildning genomfört satsningar för att stärka kunskaperna kring flexibelt lärande genom nättidningen re:flex samt genom att erbjuda mötesplatser och nätverk för studieförbund och folkhögskolor. Dessa insatser syftar till att stärka kvaliteten i folkbildningens flexibla lärande.

Nättidningen re:flex

Nättidningen re:flex¹ har en viktig roll att sprida erfarenheter inom folkbildningen och för att dela vad som händer i folkbildningen och i omvärlden inom området flexibelt lärande, nätpedagogik och öppna lärresurser.

Nättidningen publicerar artiklar, reflektioner, tips, filmreportage med konkreta exempel på hur folkbildningen och andra arbetar med flexibelt lärande. Nättidningens redaktion arbetar med blogg, Facebook och Twitter som kompletterande kanaler.

Mötesplatser och nätverk

Kunskapsbildningen inom folkbildningen stimuleras genom att studieförbund och folkhögskolor erbjuds delta i mötesplatser kring flexibelt lärande. Tre regionala mötesplatser för folkbildningens flexibla lärande skapades genom konferensen FlexLär 2013 som genomfördes i Malmö, Göteborg och Stockholm.

Drygt 90 personer deltog sammanlagt i konferenserna, som ägnades åt utvärderingen av folkbildningens arbete med flexibelt lärande och digital delaktighet, föreläsningar samt erfarenhetsdelning. I syfte att nå flera intresserade spelades vissa konferensinslag in, vilka finns att ta del av på Folkbildningskanalen på Folkbildningsnätet.

¹ <http://www.reflex.folkbildning.net/>

Utveckling av Folkbildningsnätet

Två områden har dominerat Folkbildningsnätets utvecklingsarbete för att främja det flexibla lärandet.

Det första området gäller möjligheter för personer med funktionsnedsättning att ta del av Folkbildningsnätets tjänster. Det andra området gäller ett nytt verktyg för att skapa studiematerial på nätet.

Projektet kring möjligheterna för personer med funktionsnedsättningar startade 2012 och syftar till att

- göra Folkbildningsnätets verktyg så tillgängliga som möjligt. Omfattande besök hos folkbildningsorganisationer har gjorts där information samlats in om behoven. Användartester har genomförts bland målgrupperna. Arbetet har genomförts, även med stöd av extern expertis på området, för att göra förändringar i verktygen på Folkbildningsnätet.
- stimulera och stödja att folkbildningsorganisationer med kunskap och kompetens kring området tar fram studiematerial och metodmaterial till gagn för alla inom folkbildningen
- inspirera folkbildningens organisationer till en ökad medvetenhet om att utgå från digital tillgänglighet i det lokala arbetet. Inte minst gäller det att inspirera till att göra organisationernas hemsidor tillgängliga.

Under hela projekttiden ansvarar projektledaren för en blogg, kallad Tillgänglighetsbloggen² som beskriver hur projektarbetet framskrider.

Det andra området gäller framtagandet av ett verktyg för att skapa egna studiematerial på nätet.

Verktyget används för att sätta samman lärobject - hämtade från Folkbildningsnätet, andra platser på nätet eller från den egna hårddisken - till studiematerial som kan användas i en kurs/cirkel

² <http://tillganglighetsbloggen.blogspot.se/>

eller publiceras på Folkbildningsnätet med så kallad Creative Commons-licensiering tillgängligt för alla.

Analys

Flexibelt lärande och digital delaktighet i folkbildningen

Digitaliseringens inverkan på samhället och medborgarna påverkar förutsättningarna för folkbildningsarbetet i dagens och morgondagens samhälle.

Den digitala tekniken erbjuder nya pedagogiska och metodiska möjligheter för folkbildningsarbetet: *”Folkbildningen vill gå i spetsen för att utveckla nya lärformer och en modern pedagogik som tar den nya tekniken tillvara.”* (Folkbildningens Vägval & Vilja s 28).

Digitaliseringen har en förändringskraft som genomsyrar alla samhällssektorer. Detta påverkar i hög grad medborgarna och förutsättningarna för demokratin. Digital delaktighet blir alltmer en förutsättning för att kunna utöva medborgarskapet. Digitalt utanförskap innebär därmed i allt högre grad också ett samhälleligt utanförskap.

”Att demokratisera digitaliseringen är en uppgift i paritet med den när befolkningen skulle lära sig att läsa och skriva” (Folkbildningens Vägval & Vilja, s 27). Både folkhögskolor och studieförbund lyfter i *Folkbildningens Vägval & Vilja* fram digital delaktighet som en prioriterad folkbildningsuppgift.

1,2 miljoner svenskar från 16 år och uppåt använder aldrig eller sällan internet och e-tjänster (2012). Kampanjen Digidel, som avslutades 2013,

har haft som övergripande mål att öka den digitala delaktigheten genom insatser från bland andra studieförbund, folkhögskolor och bibliotek, ibland också i samverkan. Målet att ytterligare 500 000 personer ska bli digitalt delaktiga under kampanjperioden 2010-2013 bedöms vara nått med råge. Folkbildningsrådet har deltagit i det nationella nätverket för kampanjen och bland annat varit representerat i kampanjledningen och bidragit med insatser i samband med nätverksmöten och i slutrapporten från Digidelkampanjen.

Folkbildningsrådet har undertecknat Digital agenda för Sverige, som regeringen initierade 2011. En bred samling företag, organisationer och myndigheter har undertecknat agendan och angett de bidrag de avser att göra inom sina olika verksamhetsfält.

Folkbildningsrådet hade under 2007 och 2008 i särskilt uppdrag från regeringen att ”genomföra särskilda insatser i syfte att förbättra förutsättningarna för äldre och andra berörda grupper att använda den moderna tekniken”. En slutrapport ”Demokrati och digital delaktighet” lämnades till regeringen i februari 2009.

Från 2009 har Folkbildningsrådet haft uppdrag från regeringen att främja flexibelt lärande i folkbildningen. Folkbildningsrådets styrelse har årligen fattat beslut om fördelningen av medel för detta ändamål som främst använts för projekt i folkhögskolor och studieförbund,

fortbildningsinsatser samt utveckling av Folkbildningsnätet. Sedan 2009 har 175 projekt i studieförbund och folkhögskolor genomförts för att utveckla folkbildningens flexibla lärande.

Genom projekten finns nya metoder och nytt studiematerial tillgängligt på Folkbildningsnätet för spridning och användning. Produktionerna är gjorda med sk Creative Commons-licens för att materialen ska vara öppna läresurser för fri användning och vidareutveckling. Idag finns sammanlagt ett 100-tal material framtagna i projekten från 2009 och framåt som fritt kan användas.

Utvärderingsresultat 2013

Folkbildningsrådet beslutade 2012 att genomföra en bred genomlysning av Folkbildningsrådets främjandeinsatser kring flexibelt lärande och nätpedagogik i folkhögskolor och studieförbund. Utvärderingen genomfördes under 2013 under ledning av Martin Burman vid Umeå universitet. Slutrapporten har titeln *Folkbildningens arbete med flexibelt lärande och digital delaktighet* (Folkbildningsrådet 2013).

Folkbildningsrådet har sedan 2002 fram till idag genomfört 10 utvärderingar om folkbildning och it, särskilt flexibla studier, ur olika synvinklar. Även Folkbildningsnätet har tidigare utvärderats. Den aktuella utvärderingen år 2013 bygger vidare på och refererar till tidigare rapporter. I utvärderingsrapporten belyses frågor om projektverksamhetens relation till och effekter på organisationernas verksamhetsutveckling samt hur strukturella aspekter, t ex statsbidragssystemens utformning och lärar-/ cirkelledarutbildningar, stimulerar respektive motverkar användningen av digitala verktyg i verksamheten.

Utvärderaren gör följande bedömning:

”Resultaten visar att användningen av flexibelt lärande har ökat inom svensk folkbildning jämfört med situationen 2003 och 2006 (Landström, 2004; Mellberg, 2007) men att volymen av flexibelt

lärande fortfarande är mycket liten inom svensk folkbildning (Tabell 1 och Tabell 2). Generellt används inte flexibelt lärande på ett systematiskt sätt i studieförbundens cirklar och folkhögskolornas kurser. Det finns dock undantag där verksamheten bygger ett långsiktigt förändrings- och utvecklingsarbete. Jämfört med tidigare studier är det fortfarande så att det är en högre användning av flexibelt lärande inom folkhögskolevärlden än inom studieförbunden. Det är en rik flora av digitala resurser som används i undervisning och administration inom folkbildningen, såväl de som finns inom som utanför Folkbildningsnätet. Det råder stora skillnader i användning av IKT mellan olika folkhögskolor och studieförbundsavdelningar. Det har genomförts många lyckade utvecklingsprojekt de senaste åren men dessa har inte i någon större utsträckning lett till verksamhetsförändringar. Vi kan konstatera att det inte finns någon enkel förklaring till varför utvecklingen av flexibelt lärande inom folkbildningen har gått relativt långsamt och till skillnaden i användning av flexibelt lärande mellan folkhögskolor och studieförbund.”

Några statistiska data från utvärderingen kring deltagandet i flexibla kurser och cirklar, med en jämförelse mellan 2002 och 2012.

Folkhögskola:

- År 2002 studerade 4,3% av folkhögskolans deltagare på distans, 1141 deltagare.
- År 2012 studerade 16,9 % av deltagarna på distans, 4771 deltagare. Ökningen är störst på Särskild kurs. Två av tre folkhögskolor (99 av 150) erbjuder idag distansstudier.

Studieförbund:

- År 2002 registrerades 1280 deltagare i distanscirklar, vilket utgjorde 0,05% av totala antalet cirkeldeltagare (2 597 518).
- År 2012 registrerades 5408 deltagare i distanscirklar, vilket utgjorde 0,31% av totala antalet cirkeldeltagare (1 747 094)

Alla studieförbunden erbjuder studiecirklar på distans, men det är som framgår en mycket liten andel av verksamheten.

Det finns dock begränsningar i att använda kurser respektive cirklar på distans som enda mått på digital utvecklingsnivå. Ett starkt motiv för att erbjuda flexibla studieformer är att flexibilitet i tid och rum för vissa grupper är en förutsättning för att de ska kunna delta i en kurs eller cirkel. Flexibla studiemöjligheter ger alltså fler människor tillgång till folkbildningens utbud. Men omfattningen av distansverksamhet är inte den enda variabeln som belyser digital pedagogisk utveckling i en organisation. Insatser i studieförbund och folkhögskolor för att öka den digitala delaktigheten får allt större betydelse. Denna strävan står inte i motsättning till flexibla studier, men har delvis andra utgångspunkter. Digitalt relaterad verksamhet utan distansinslag t ex med it-ovana deltagare vid en allmän kurs på folkhögskola eller i en släktforskningscirkel rapporteras inte som it-relaterad aktivitet så som sker vid distansstudier. Denna typ av information kan dock till viss del erhållas i deltagarundersökningar som Folkbildningsrådet gör.

Tidigare skarpa gränser mellan när- och distansverksamhet håller på att lösas upp. Förutsättningarna för att erbjuda kurser och cirklar med allt från noll till hundra procent av verksamheten via nätet, baserat på deltagarnas behov, ökar i takt med ökad kompetens hos ledare och deltagare.

Sammantaget bekräftar resultaten från denna utvärdering resultaten från tidigare utvärderingar ifråga om den ojämna utvecklingen när det gäller den pedagogiska användningen av it i verksamheten såväl mellan folkhögskolor och studieförbund generellt som inom dessa båda verksamheter. Det finns exempel på folkbildningsorganisationer där projektverksamhet kring flexibelt lärande lett till långsiktig utveckling på området. Ändå bekräftas bilden från tidigare utvärderingar att de lokala projekten i folkbildningen generellt sett i liten grad påverkat verksamheten långsiktigt. Utvärderaren föreslår ett rådslag mellan Folkbildningsrådet och företrädare för verksamheten inför framtiden.

Slutsatser

Folkbildningsrådets styrelse har beslutat att följa utvärderarens rekommendationer om att initiera ett rådslag i folkbildningen under 2014 i syfte att stärka it-utvecklingen i folkhögskolor och studieförbund genom att identifiera strukturella hinder för utveckling, stimulera strategisk planering för digital utveckling i organisationerna samt ge underlag för beslut om framtida behov av stödinsatser från Folkbildningsrådet.

En utgångspunkt för Folkbildningsrådets ställningstaganden är de fyra syften som staten anger som motiv för statsbidraget till folkbildningen. Folkbildningsrådets beslut om insatser för digital utveckling i folkhögskolor och studieförbund ska stärka förutsättningarna för folkbildningen att nå syftena.

Bilaga

Organisation	Projektnamn	Beviljat
Fellingsbro fhs, filialen i Örebro	Fhsk Distanskurs i teckenspråk	50 000 kr
Strömbäcks folkhögskola	Fhsk Interkulturell ledarutbildning	45 000 kr
Studieförbundet Gävle Dala Norr	Stfb Nät utan hinder	49 000 kr
ABF Förbundsexpedition	Stfb Digital folkbildning - med lärstilar i fokus	200 000 kr
Folkuniversitetet — stiftelsen		
Kursverksamheten vid Lunds universitet	Stfb Gilla svenska på nätet	199 000 kr
Grimslövs folkhögskola	Fhsk Flexibelt lärande i samverkan	150 000 kr
Ingesunds folkhögskola / Region Värmland	Fhsk Lärplattor och e-böcker för flexibelt läsande	125 000 kr
Kvinnofolkhögskolan	Fhsk Folkbildningsnätet med tal och punkt	129 000 kr
Lidingö folkhögskola	Fhsk Hembygd	200 000 kr
Medborgarskolan Region Väst	Stfb FUNK-IT (Funktionsnedsättning — Information & Tillgänglighet)	198 000 kr
Region Värmland, Molkoms Folkhögskola	Fhsk Skapa Ordning med Läsplatta (SOL)	55 000 kr
Sensus riksförbundet /Sensus region		
Stockholm-Gotland enhet Teckenspråk	Stfb Utbildning på distans för personer med funktionsnedsättningar och Tillgänglighet	200 000 kr
Sensus studieförbundet Uppsala Härnösand	Stfb Drakprojektet	60 000 kr
Studieförbundet, riksförbundet	Stfb Digifunk	185 000 kr
Studieförbundet Vuxenskolan, Stockholms län	Stfb FlexIT — Ett projekt för ökad användning och tillgänglighet	200 000 kr
Studieförbundet Vuxenskolas regionförbund i Skåne	Stfb Ungdomar och unga vuxna med språkstörning	160 000 kr
Tornedals folkhögskola	Fhsk Flexiblare metoder- Bra för alla men en förutsättning för vissa.	170 000 kr
Österlens folkhögskola	Fhsk Smart Start - kreativitet och dyslexi	200 000 kr
Folkhögskolan Hvilan	Fhsk Kommunicera matematik — ett OER- projekt	200 000 kr
Kulturens Bildningsverksamhet	Stfb LATTJO DROM: För och om Nordens romer — en kunska pskälla på nätet	200 000 kr
Leksands folkhögskola	Fhsk RAKUMEDMERA	180 000 kr
Skarnnäcks folkhögskola	Fhsk Ame rom sam! / Vi är romer!	200 000 kr
Studieförbundet i Norra Stor-Stockholm	Stfb F R I E N D S - engelska för dig med funktionsnedsättning	200 000 kr

Studieförbundet Vuxenskolan, Örebro stfb	Kommunikationsapp för personer med kommunikativa funktionsnedsättningar	195 000 kr
Södra Stockholms folkhögskola	Fhsk "... Det börjar med en färgklick..."	200 000 kr
Ågesta folkhögskola	Fhsk RE:Labbet.nu	50 000 kr
TOTALT		4 000 000 kr

Folkbildningsrådet

Box 38074, 100 64 Stockholm

Tel: 08-412 48 00, fax 08-21 88 26

fbr@folkbildning.se

www.folkbildning.se

[facebook.com/folkbildning](https://www.facebook.com/folkbildning)

twitter.com/folkbildning